

22.10.2018

POL-2018-42921

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

VIITE: Sosiaali- ja terveysministeriön 3.10.2018 lähettämä lausuntopyyntö (hanketunnus STM095:00/2018).

Poliisihallituksen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta tupakkalain muuttamiseksi

1 Lausuntopyyntö

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esityksestä tupakkalain (549/2016) muuttamiseksi. Esityksessä ehdotettavilla muutoksilla pantaisiin osaltaan täytäntöön tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten turvaominaisuuksia koskeva komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2018/574 (*turvaominaisuuspäätös*) sekä teknisistä standardeista tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmän perustamista ja toimintaa varten annettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2018/574 (*jäljitettävyyasetus*). Tupakkalaissa tulotisiin säätämään turvaominaisuuden aitoustekijän tarjoajan riippumattomuutta koskevasta vaatimuksesta, ja riippumattomuudesta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Jos Valviralla olisi syytä uskoa turvaominaisuuden aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen, sillä olisi toimivalta vaatia, että turvaominaisuus korvataan tai sitä muutetaan.

Lakiluonnoksessa ehdotetaan tupakkalain muutokset tulemaan voimaan 20 päivänä toukokuuta 2019, jolloin jäljitettävyyttä ja turvaominaisuuksia koskevaa sääntelyä aletaan tupakkalain 120 §:n 6 momentin mukaan soveltaa savukkeisiin ja kääretupakkaan. Muilta osin laki tulisi voimaan

Poliisihallitus on tarkastellut lakiluonnosta pääasiassa poliisitoiminnan näkökulmasta.

2 Poliisihallituksen lausunto

2.1 Yleistä

Tupakkalain 9 §:n 4 momentin mukaan poliisi valvoo tupakkalaissa säädettyjen tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista yleisissä tilaisuuksissa.

Tupakkalain 82 §:n 2 momentin mukaan poliisin on tarvittaessa ilmoitettava alkoholilain (1102/2017) mukaiselle lupaviranomaiselle tupakointitilaa

koskevien säännösten rikkomisesta ja rakennusvalvontaviranomaiselle tupakointitilan rakentamista, kunnossapitoa tai korjaus- ja muutostyötä koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Tupakkalain 98 §:n mukaan poliisin on ilmoitettava myyntiluvan myöntäneelle kunnalle tietoonsa tulleista, tämän lain vastaisista menettelyistä, jos ne voivat olla perusteena vähittäismyyntiluvan peruuttamiselle. Kunnalle on myös ilmoitettava poliisin toimista asiassa.

Tupakkalain 89 §:ssä säädetään vielä erikseen Valviran ja kunnan oikeudesta saada muilta viranomaisilta virka-apua. Virka-apupyyntö voi tulla poliisille, jos Valviran tai kunnan valvontatoimenpiteet sekä täytäntöönpanotoimet edellyttävät poliisin toimivaltuuksien käyttöä.

Lisäksi poliisi tutkii osaltaan esitutkintaviranomaisena tupakkalain 14 luvussa säädettyjen rikosten esitutinnan. Näistä yhtenä yleisimpänä, ja usein sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisessa sakkomenettelyssä käsiteltävänä, rikkomuksena on tupakkalain 113 §:n mukainen tupakointirikkomus.

Nyt ehdotettavalla tupakkalain muutoksella on tarkoitus saattaa voimaan tupakkatuotedirektiivin 2014/40/EU 15 artiklan sääntely, joka on implementoitu tupakkalain 6 lukuun. Täytäntöönpanoon liittyy komissiolle siirretyn toimivallan perusteella annetut täytäntöönpanosäädökset eli jäljennettävyyssasetus sekä turvaominaisuuspäätös. Sääntely on uutta eikä sitä ole tähän mennessä vielä kertaakaan sovellettu.

Poliisitoiminnan kannalta huomio kiinnittyy tiedontallennusjärjestelmässä oleviin tietoihin. Tupakkatuotteiden jäljitettävyydellä on tarkoitus huolehtia tupakkatuotteiden laittoman kaupan torjumiseen. Asianmukaisesti merkityt tupakkatuotteet on helppo tunnistaa yksilöllisestä tunnisteesta. Yksilöllisten tunnisteiden tiedot olisi täydellisesti saatavissa tiedontallennusjärjestelmästä, koska komission täytäntöönpanosääntelyn mukaisesti yksilöllinen tunniste on oltava yksittäisissä pakkauksissa sekä tukkupakkauksissa.

Ehdotetun lakimuutoksen perusteella ulkoisella tarkastajalla ja komissiolla sekä Tullilla ja muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava täydellinen pääsy tiedontallennusjärjestelmiin. Tulli voisi kuitenkin asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa antaa muille viranomaisille pääsyn tiedontallennusjärjestelmän tietoihin. Esityksessä on erikseen mainittu keskusrikospoliisi, mutta joissakin yksittäisissä tapauksissa kyseeseen voisi tulla muukin poliisiyksikkö.

Tiedonsaantisäännöksen sisältö on poliisitoiminnan kannalta hyvä, mutta se on hieman erikoisesti muotoiltu. Tyypillisesti tiedon saaminen on sidottu tarpeellisuus- ja välttämättömyysvaatimuksiin, varsinkin, jos käsittelyssä voi olla kyse henkilötietojen käsittelystä. Poliisihallituksella ei ole täysin tarkkaa tietoa tupakkalain 42 §:n tiedontallennusjärjestelmän tietosisällöistä, paitsi niiltä osin mitä käy ilmi komission täytäntöönpanosäädöksistä. Jäljitettävyyssasetuksen resitaaliosassa 24 kuitenkin viitataan kumotun henkilötiedodirektiivin 94/46/EY soveltamisesta. Tämän perusteella voitaneen tehdä johtopäätös, että tiedontallennusjärjestelmään voidaan

tallentaa myös henkilötietoja. Henkilötietodirektiivin sijaan sovellettavaksi tulisi pääasiassa tietosuoja-asetus (EU) 2016/679.

Poliisihallituksella ei ole hallituksen esitysluonnoksesta enempää lausuttavaa.

2.2 Muuta

Vaikka luonnoksessa on kyse tupakkalain muuttamisesta tupakkatuotteiden jäljitettävyyttä ja turvaominaisuuksia koskevan sääntelyn täytäntöönpanon osalta, haluaa Poliisihallitus ehdottaa teknisluonteista muutosta tupakkalakiin. Tupakkalain 119 §:ssä säädetään hävittämisestä ja säädöksen mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen päällyksineen, joka voidaan takavarikoida, *koska on syytä olettaa*, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa. Hävityssäännöksen sanamuoto on kursivoiduilta osin yhdenmukainen nyt kumotun alkoholilain (1143/1994) 60 a §:n kanssa.

Uutta alkoholilakia (1102/2017) säädettäessä hallintovaliokunta kiinnitti lausunnossaan (HaVL 33/2017 vp, s. 9) huomiota hallituksen esityksessä olleeseen hävityssäännöksen ilmaisuun "*koska on syytä olettaa*" ja ehdotti sen muuttamista muotoon "*jos on syytä olettaa*". Hallintovaliokunnan mukaan jälkimmäinen huomioi paremmin syyttömyysolettaman. Samaan asiaan kiinnitti huomiota myös lakivaliokunta (LaVL 17/2017 vp, s. 15). Hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan esittämien huomioiden perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdotti mietinnössään (StVM 24/2017 vp, s. 23) alkoholilain 86 §:n 5 momenttia muutettavaksi ja tästä syystä eduskunnan hyväksymässä ja presidentin vahvistamassa alkoholilaissa omaisuutta voidaan hävittää, *jos on syytä olettaa*, että se julistetaan menetetyksi.

Syy, jonka takia valiokunnat kiinnittävät yksittäiseen sanaan huomiota oli se, että adverbialikonjunktio "*koska*" käyttö jos-konjunktio sijaan antoi vahvan vaikutelman tekijän syyllisyydestä. Koska-konjunktio perusteella hävittämisen kohteena oli omaisuus, jonka tuomioistuin tulee varmasti tuomitsemaan menetetyksi, vaikka mistään tällaisesta ei todellisuudessa ollut varmuutta. Samasta kielellisestä nyanssista on kyse tupakkalain 119 §:ssä.

Poliisihallitus ehdottaa, että tupakkalain 119 §:n sanamuoto korjattaisiin edellä kerrotuin perustein seuraavasti:

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen päällyksineen, joka voidaan takavarikoida, *jos on syytä olettaa*, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Konsta Arvelin

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 22.10.2018 klo 19:34. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Sosiaali- ja terveysministeriö, *kirjaamo@stm.fi*